

LASY PAŃSTWOWE W LICZBACH 2008

CENTRUM INFORMACYJNE
LASÓW PAŃSTWOWYCH

Funkcje lasów

Lasy w sposób naturalny lub w wyniku działań człowieka spełniają różnorodne funkcje, które najogólniej można podzielić na produkcyjne oraz pozaprodukcyjne.

W obrębie **funkcji produkcyjnych**, których celem jest uzyskiwanie dochodów z tytułu prowadzonej gospodarki leśnej, najważniejsze znaczenie ma dostarczanie społeczeństwu drewna oraz użytków ubocznych, takich jak m.in.: grzyby, owoce leśne, zioła, trofea łowieckie, stroisz czy choinki.

W grupie **funkcji pozaprodukcyjnych** najważniejsze znaczenie mają funkcje ochronne (ekologiczne) i społeczne.

Funkcje ochronne, rozumiane jako zdolność lasu do zachowania stabilności ekosystemów leśnych oraz ich otoczenia, charakteryzowane kategorią ochronności, realizowane są przede wszystkim poprzez ochronę gleb przed erozją i osuwiskami, wody przed zanieczyszczeniami, środowiska przed hałasem, wiatrem, zanieczyszczeniami, powodzią i lawinami, ochronę biocenozy leśnych na terenach ekstremalnych oraz wiązanie CO₂ przez drzewostany.

Funkcje społeczne przejawiają się dostarczaniem społeczeństwu niematerialnych dóbr, powstających dzięki istnieniu lasów, przejawiających się korzystnym wpływem m.in. na warunki wypoczynku i rekreacji, zdrowie ludzkie, kształtowanie się różnych elementów klimatu, wreszcie na pozytywne odczucia estetyczne.

Lasy i ich elementy stanowią najcenniejszy i najliczniej reprezentowany składnik wszystkich form ochrony przyrody i krajobrazu. To na terenach leśnych zlokalizowana jest większość obszarów chronionych. Poprzez funkcję rezer-

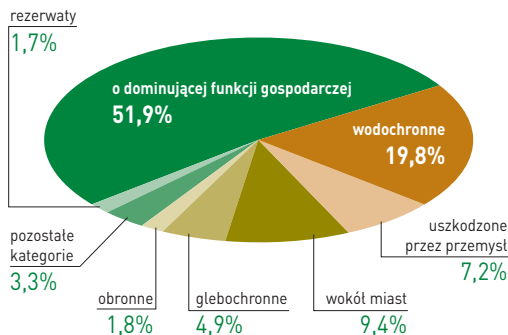
watową realizowane są w lasach nadrzędne cele ochrony przyrody – zachowanie zasobów genowych i różnorodności biologicznej.

Niezależnie od przypisanej kategorii ochronności, lasy są doskonałym miejscem wypoczynku i rekreacji. Tej formie obcowania z naturą, szczególnie w Lasach Państwowych, sprzyja bogata infrastruktura turystyczna, taka jak szlaki piesze, rowerowe i konne, miejsca biwakowania, parkingi leśne, wiaty, ścieżki zdrowia, platformy widokowa, a także równie bogata oferta miejsc noclegowych, udostępnianych w ośrodkach wczasowych, leśniczówkach, kwaterach łowieckich oraz na polach namiotowych.

Lasy ochronne

Uwzględnianie w gospodarce leśnej ekologicznych i społecznych funkcji lasu, określanych często jako pozaprodukcyjne, znalazło wyraz w wyróżnianiu od 1957 r. lasów o charakterze ochronnym, traktowanych do 1991 r. jako lasy grupy I. Łączna powierzchnia lasów ochronnych w Lasach Państwowych, według stanu na 31.12.2007 r., wynosiła 3275 tys. ha, co stanowiło 46,4% całkowitej powierzchni leśnej, a przy uwzględnieniu również powierzchni leśnej rezerwatów – 48,1%. Wśród wyróżnianych kategorii największą powierzchnię zajmują lasy wodochronne – 1398 tys. ha, wokół miast – 665 tys. ha, uszkodzone działalnością przemysłu – 510 tys. ha oraz glebochronne – 345 tys. ha. Najwięcej lasów ochronnych wyodrębniono na terenach górskich oraz obszarach będących pod wpływem oddziaływania przemysłu.

Powierzchnia lasów prywatnych uznanych za ochronne jest szacowana na 71,9 tys. ha, co stanowi 4,4% ich całkowitej powierzchni; lasy gminne tej kategorii zajmują 25,5 tys. ha (30,3%).

Udział lasów ochronnych w Lasach Państwowych w 2007 r.

W lasach ochronnych, w zależności od ich dominujących funkcji, stosuje się zmodyfikowane postępowanie, polegające na ograniczaniu stosowania rębni zupełnych, podwyższaniu wieku rębności, dostosowywaniu składu gatunkowego do pełnionych funkcji, oraz odpowiednim zagospodarowaniu rekreacyjnym.

Wiązanie węgla przez lasy

W ostatnich latach lasy zyskują coraz większe znaczenie w procesie ograniczania emisji gazów cieplarnianych do atmosfery. Naturalne predyspozycje lasów do wiązania CO₂ z atmosfery sprawiły, że pojawiły się propozycje uwzględniania w obrocie jednostkami pochłaniania również gospodarki leśnej w ramach handlu uprawnieniami do emisji do powietrza gazów cieplarnianych i innych substancji.

Ogólne zasady bilansowania wielkości sekwestrowanego węgla w lasach oraz możliwości jego uwzględnienia w całkowitym bilansie emisji

CO₂ opierają się na decyzjach podejmowanych na Konferencjach Państw-Stron Konwencji Klimatycznej oraz Protokołu z Kioto. Ostatnie takie spotkanie odbyło się w grudniu 2007 r. w indonezyjskim Bali; było to zarazem trzecie spotkanie dotyczące Protokołu z Kioto. Kolejne odbędzie się w 2008 r. w Polsce, w Poznaniu, a najważniejszym jego punktem będzie propozycja koncepcji zrównoważonego rozwoju świata.

Szczegółowe rozwiązania metodyczne w zakresie określania stanu i zmian zasobów węgla w lasach zawierają tzw. wytyczne dobrych praktyk, opracowane przez Międzyrządowy Panel ds. Zmian Klimatu (*The Intergovernmental Panel on Climate Change – IPCC*). Wskazania zawarte w wytycznych IPCC zostały uwzględnione przy określeniu dla Polski zasobów węgla w biomase drzewnej. Na podstawie dostępnych danych, dotyczących zasobów drzewnych, zawartość węgla w biomasie drzewnej lasów Polski została oszacowana na 736 mln ton, z czego 562 mln ton przypada na biomasę nadziemną, 168 mln ton – na podziemną, a 6 mln ton – na drewno martwe.

Poprawę w ograniczaniu ilości gazów cieplarnianych można m.in. osiągnąć poprzez zwiększanie powierzchni leśnej w wyniku zalesiania gruntów porolnych, odnawianie lasu z udziałem gatunków szybko rosnących, zabiegi hodowlane zwiększające zapas na pniu, przedłużanie żywotności produktów z drewna oraz ich recykling, redukcję emisji ze źródeł kopalnych, energetyczne wykorzystywanie drewna i zwiększanie retencji węgla w glebie. Zadania PGL Lasy Państwowe, wynikające z ustawy o lasach, są zbieżne z celami zawartymi w Protokole z Kioto, czego wyrazem może być wzrost w ostatnim dziesięcioleciu powierzchni leśnej i zasobów znajdujących się w zarządzie Lasów Państwowych odpowiednio o 162 tys. ha i 276 mln m³.

Cele i zadania Lasów Państwowych

Zgodnie z zapisami ustawy o lasach z 28.09.1991 r., wraz z późniejszymi zmianami, oraz rozporządzeń i zarządzeń wydanych na mocy tej ustawy, głównym celem PGL Lasy Państwowe jest prowadzenie gospodarki leśnej według zasad powszechnej ochrony lasów, trwałości ich utrzymania, ciągłości i zrównoważonego wykorzystania wszystkich funkcji lasów oraz powiększania zasobów leśnych.

Cel ten jest realizowany przez trwale zrównoważoną, wielofunkcyjną gospodarkę leśną, zgodnie z planem urządzenia lasu opracowywanym dla każdego nadleśnictwa na okres dziesięcioletni, w którym dla poszczególnych fragmentów lasów (drzewostanów) określone są cele hodowlano-ochronne i sposoby ich osiągnięcia.

Lasy Państwowe sprawują nadzór nad lasami będącymi własnością Skarbu Państwa (bez parków narodowych, Zasobu Agencji Nieruchomości Rolnych oraz lasów oddanych w użytkowanie wieczyste), prowadząc gospodarkę leśną oraz zarządzając gruntami i innymi nieruchomościami oraz ruchomościami związanymi z gospodarką leśną.

Lasy Państwowe na bieżąco monitorują stan lasów, aktualizują powierzchnię i zasoby drzewne. Służby leśne śledzą i prognozują stan zagrożenia pożarowego oraz występowanie szkodników i chorób drzew. Lasy Państwowe finansują prace badawcze, umożliwiające postęp w naukach leśnych i zapewniające naukowe podstawy działań gospodarczych. W miarę możliwości przyrodniczych, społecznych i ekonomicznych realizują ustalenia wynikające z:

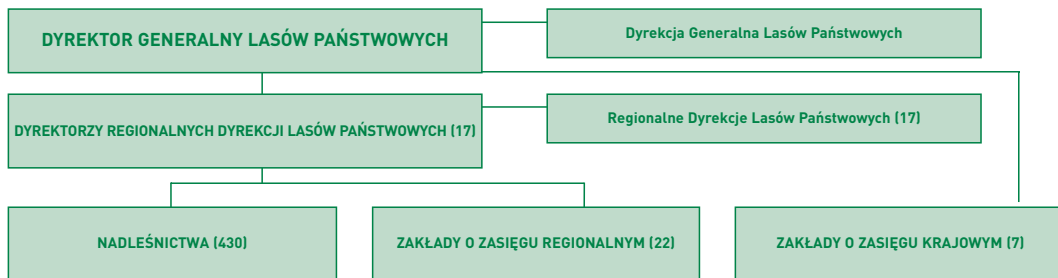
- Zasad Leśnych i Agendy 21, uchwalonych w 1992 r. podczas Szczytu Ziemi w Rio de Janeiro;
- Deklaracji Ministrów Leśnictwa w sprawie Ochrony Lasów Europejskich (Strasburg 1990, Helsinki 1993, Lizbona 1998, Wiedeń 2003, Warszawa 2007);
- Protokołu z Kioto (1997), dotyczącego roli lasów w procesie kumulacji węgla.

Po wstąpieniu Polski z dniem 1.05.2004 r. do Unii Europejskiej, Lasy Państwowe realizują – w zakresie swoich kompetencji – wytyczne wynikające z postanowień programu Natura 2000, czyli:

- Dyrektywy Ptasiej 79/409/EWG z 2.04.1979 r. w sprawie ochrony dzikiego ptactwa oraz
- Dyrektywy Siedliskowej 92/43/EWG z 21.05.1992 r. w sprawie ochrony siedlisk naturalnych oraz dzikiej fauny i flory.

Organizacja i zatrudnienie

Lasami Państwowymi kieruje dyrektor generalny przy pomocy Dyrekcji Generalnej Lasów Państwowych i dyrektorów regionalnych dyrekcji Lasów Państwowych. Podstawowymi jednostkami w systemie zarządzania lasami są nadleśnictwa, kierowane przez nadleśniczych. Według stanu na 31.12.2007 r. liczba nadleśnictw w PGL LP wynosiła 430 (mapka na III str. okładki). Nadleśniczy, zgodnie z art. 35, ust. 1 ustawy o lasach, prowadzi samodzielnie gospodarkę leśną w nadleśnictwie na podstawie planu urządzenia lasu oraz odpowiada za stan lasu.

Schemat trójstopniowej organizacji Lasów Państwowych wg stanu na 31.12.2007 r.

W skład PGL LP wchodzi również zakłady o zasięgu krajowym i regionalnym, działające na rzecz Lasów Państwowych i podlegające dyrektorowi generalnemu LP lub dyrektorom RDLP. Do zakładów o zasięgu krajowym należą: Leśny Bank Genów w Kostrzycy, Ośrodek Kultury Leśnej w Gołuchowie, Centrum Informacyjne Lasów Państwowych w Warszawie, Ośrodek Rozwojowo-Wdrożeniowy Lasów Państwowych w Bedoniu, Ośrodek Techniki Leśnej w Jarocinie, Zakład Informatyki Lasów Państwowych w Łodzi oraz Centrum Koordynacji Projektów Środowiskowych w Warszawie. 22 jednostki o zasięgu regionalnym stanowią zakłady: transportu i spedycji (2), zespoły składnic (7),

transportu leśnego (2), usługowo-produkcyjne (3), usług leśnych (2), gospodarstwa rybackie (4), ośrodki szkoleniowo-wypoczynkowe (2).

W roku 2007 w Lasach Państwowych zatrudnionych było 26 020 osób.

Zasoby Lasów Państwowych

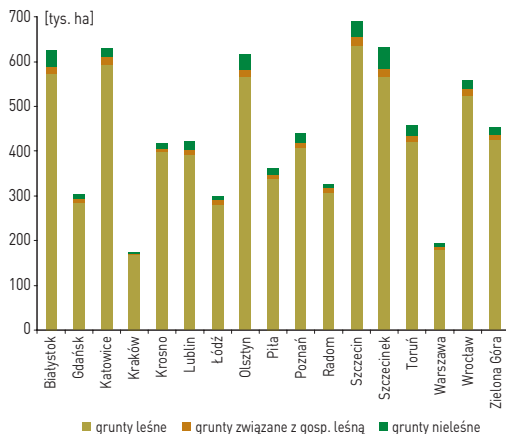
Struktura użytkowania gruntów

Lasy Państwowe gospodarują na powierzchni prawie 7,6 mln ha, co stanowi blisko 25% powierzchni kraju. Grunty leśne łącznie z gruntami związanymi z gospodarką leśną zajmują prawie

Ogółem grunty Lasów Państwowych 7 595 304 ha - 100%	Lasy 7 259 401 ha - 95,6%	Grunty leśne 7 059 877 ha - 93,0%	Grunty leśne zalesione 6 969 564 ha - 91,8%
	Grunty nieleśne 335 903 ha - 4,4%	Grunty związane z gospodarką leśną 199 525 ha - 2,6%	Grunty leśne niezalesione 90 313 ha - 1,2%
			Szkółki leśne - 4688 ha - 0,1%
		Użytki rolne - 156 856 ha - 2,1%	
		Użytki ekologiczne - 26 371 ha - 0,3%	
		Inne - 152 675 ha - 2,0%	

7,3 mln ha – 95% gruntów administrowanych przez Lasy Państwowe. W porównaniu z rokiem 2006 powierzchnia ogólna gruntów w zarządzie Lasów Państwowych wzrosła w 2007 r. o 3 tys. ha, a powierzchnia lasów (gruntów leśnych i związanych z gospodarką leśną) o 10 tys. ha.

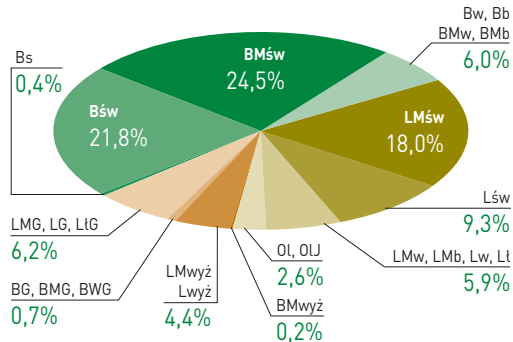
Analiza powierzchni gruntów ogółem oraz struktury gruntów leśnych i nieleśnych w poszczególnych regionalnych dyrekcjach LP pokazuje wyraźną dysproporcję pomiędzy wielkościami powierzchni przypadających na jedną dyrekcję, od niecałych 200 tys. ha w RDLP Kraków i Warszawa do prawie 700 tys. ha w RDLP Szczecin.

Powierzchnia Lasów Państwowych w układzie regionalnych dyrekcji

Struktura powierzchni gatunków panujących i siedlisk

Lasy w Polsce zachowały się głównie na najstąbszych glebach. W strukturze siedliskowej w Lasach Państwowych przeważają siedliska borowe, występujące na 53,6% powierzchni lasów. Siedliska lasowe zajmują 46,4%.

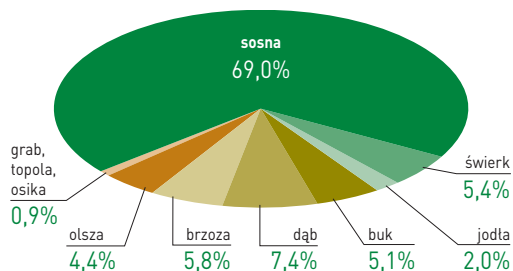

Legenda

- Bb – bór bagienny
- BG – bór górski
- BMb – bór mieszany bagienny
- BMG – bór mieszany górski
- BMśw – bór mieszany świeży
- BMw – bór mieszany wilgotny
- BMwyz – bór mieszany wyżynny
- Bs – bór suchy
- Bśw – bór świeży
- Bw – bór wilgotny
- BWG – bór wysokogórski
- LG – las górski
- Lt – las łęgowy
- LMb – las mieszany bagienny
- LMG – las mieszany górski
- LMśw – las mieszany świeży
- LMw – las mieszany wilgotny
- LMwyz – las mieszany wyżynny
- Lśw – las świeży
- Lw – las wilgotny
- Lwyz – las wyżynny
- OL – ols
- OLJ – ols jesionowy

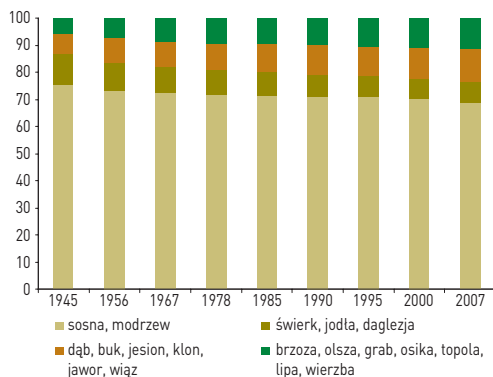
Udział powierzchniowy siedliskowych typów lasu w Lasach Państwowych

Ponad 76% powierzchni leśnej w Lasach Państwowych zajmują gatunki iglaste. Na nizinach przeważają drzewostany z sosną jako gatunkiem panującym (łącznie z modrzewiem – 69,0%), w górach zaś w składzie gatunkowym najliczniej występuje świerk (łącznie 5,4%). Z gatunków liściastych największy udział wykazuje dąb (7,4%).

Udział powierzchniowy gatunków panujących w Lasach Państwowych

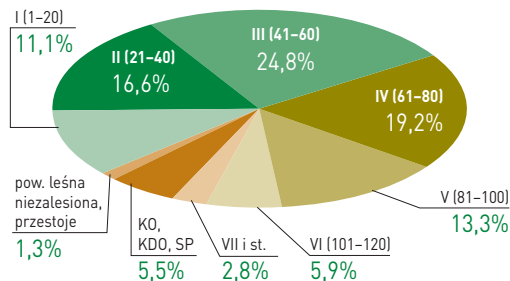
W latach 1945–2007 struktura gatunkowa polskich lasów uległa istotnym przemianom. W Lasach Państwowych udział drzewostanów z przewagą gatunków liściastych wzrósł z 13,0 do 23,5%. Mimo zwiększenia powierzchni drzewostanów liściastych, ich udział jest ciągle niższy od potencjalnego, wynikającego ze struktury siedlisk leśnych.

Udział gatunków panujących w Lasach Państwowych, w latach 1945–2007 (w procentach)

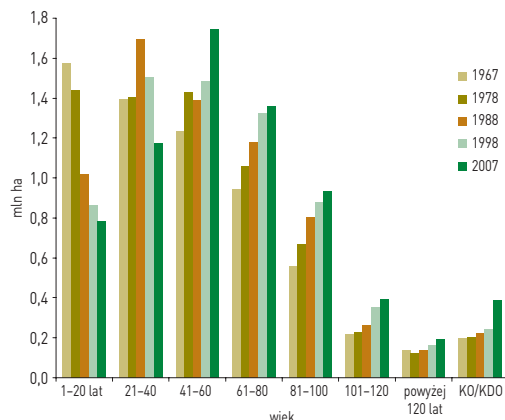
W Lasach Państwowych dominują drzewostany w wieku od 41 do 80 lat, czyli III i IV klasy wieku. Zajmują one odpowiednio 24,8% i 19,2% powierzchni. Drzewostany powyżej 100 lat w PGL Lasy Państwowe występują na 8,7% powierzchni. Stale wzrasta udział drzewostanów w wieku powyżej 80 lat, z ok. 0,9 mln ha w 1945 r. do blisko 1,6 mln ha w roku 2007 (bez KO, KDO), oraz przeciętny wiek drzewostanów, który w 2007 r. wynosił 60 lat.

Na przestrzeni ostatnich 40 lat można w Lasach Państwowych zauważyć zmianę układu klas wieku. W latach sześćdziesiątych XX wieku przeważały drzewostany młodsze. W wyniku ograniczania użytkowania rębnego, stosowania rębni złożonych przy jednoczesnym zmniejszaniu powierzchni zrębów zupełnych,

Struktura udziału powierzchniowego drzewostanów według klas wieku w Lasach Państwowych

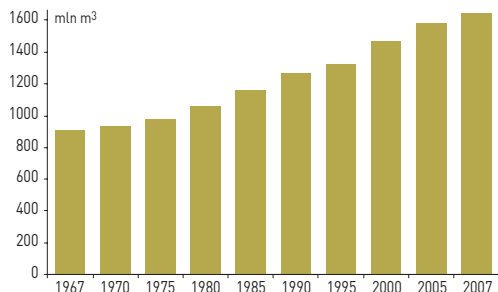
następuje stopniowy wzrost powierzchni drzewostanów starszych kosztem powierzchni drzewostanów I i II klasy wieku.

Zmiany struktury powierzchniowej lasów zarządzanych przez PGL LP

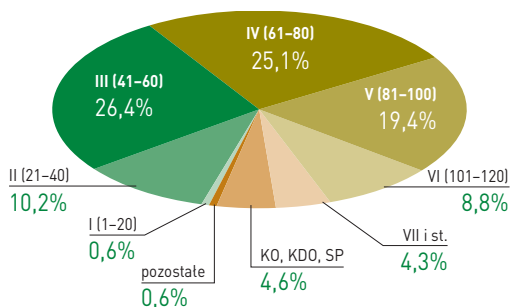
Charakterystyka zasobów drzewnych

Począwszy od 1967 r., kiedy to w Lasach Państwowych wykonano pierwszą pełną aktualizację zasobów drzewnych, rejestrowany jest ich stały wzrost. Na dzień 1.01.2007 r. szacunkowe zasoby drzewne w lasach zarządzanych przez PGL LP osiągnęły 1646 mln m³ grubizny brutto.

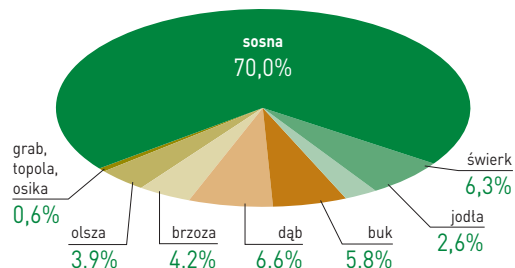
Wielkość zasobów drzewnych w Lasach Państwowych, w latach 1967–2007, w mln m³ grubizny brutto

Drzewostany w wieku 41–80 lat (45% powierzchni) charakteryzują się prawie 52-procentowym udziałem w całości zasobów drzewnych. Na sosnę przypada 70% zasobów drzewnych w PGL LP.

Struktura zasobów drzewnych według klas wieku w Lasach Państwowych

Jednym ze wskaźników jakości gospodarki leśnej jest wzrost zasobności drzewostanów. W Lasach Państwowych z roku na rok znacznie się zwiększa miąższość we wszystkich klasach wieku, co świadczy o tym, że nie jest to tylko skutek wzrostu powierzchni lasu, lecz także racjonalnego pozyskania drewna. Bieżący przyrost roczny miąższości grubizny brutto, liczony z ostatnich 20 lat, z uwzględnieniem po-

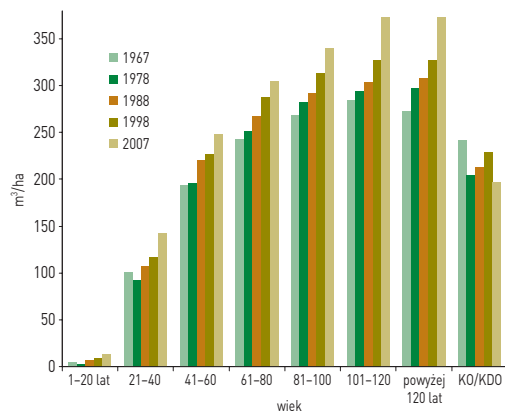

Udział miąższościowy gatunków panujących w Lasach Państwowych

zyskania i w przeliczeniu na 1 ha gruntów leśnych zarządzanych przez PGL Lasy Państwowe, wynosi 7,2 m³/ha, natomiast z ostatnich pięciu lat – 8,1 m³/ha.

W okresie od stycznia 1987 r. do stycznia 2007 r. w lasach zarządzanych przez PGL Lasy Państwowe przyrost grubizny drewna brutto wyniósł około 993 mln m³. W tym czasie pozyskano 544 mln m³ grubizny, co oznacza, że 449 mln m³ grubizny brutto, odpowiadające około 45% całkowitego przyrostu, zwiększyło zasoby drzewne na pniu.

Według stanu na 1.01.2007 r. przeciętna zasobność na powierzchni leśnej zalesionej wy-

Zmiana zasobności w klasach wieku w PGL LP

nosiła w PGL LP 236 m³/ha, po uwzględnieniu powierzchni leśnej niezalesionej – 233 m³/ha [w roku 2006 odpowiednio: 234 m³/ha i 231 m³/ha].

Hodowla lasu

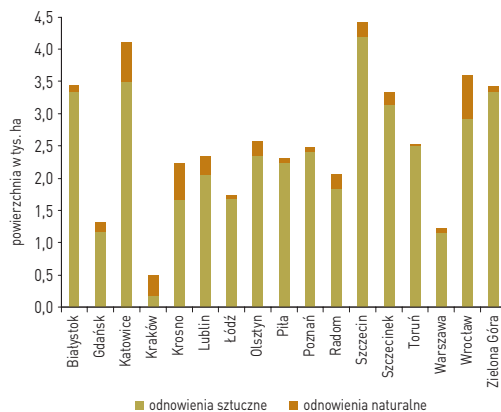
Cele i zasady hodowli lasu

Celem hodowli lasu jest zapewnienie jednocześnie trwałości i ciągłości rozwoju ekosystemów leśnych. Leśnicy realizują ten cel przez stosowanie – wzorowanych na procesach naturalnych – metod odnowienia i kształtowania struktury gatunkowej i wiekowej drzewostanów. Zabiegi odnowieniowe, pielęgnacyjne i ochronne dotyczą wszystkich faz rozwojowych drzewostanów.

W Lasach Państwowych szczególną uwagę zwraca się na ekologiczne podstawy rozwoju drzew i drzewostanów. Wyraża się to m.in. w dokładnym rozpoznaniu warunków glebowo-siedliskowych, niezbędnym do zachowania lub przywracania zgodności gatunków z warunkami siedlisk, i ochronie ekosystemów zbliżonych do naturalnych (lasów łąkowych i olsowych, śródleśnych zbiorników i cieków wodnych, bagien, torfowisk, wrzosowisk, stanowisk rzadkich gatunków roślin i ostoi zwierzyń). Nie mniej istotna jest ochrona różnorodności biologicznej, liczy się wzbogacanie składu gatunkowego biocenozy leśnych, ograniczanie stosowania zrębów zupełnych, preferowanie naturalnego odnowienia lasu oraz urozmaicenie brzegowych stref lasu. Dużą wagę przykładają się do zalesiania gruntów oraz przebudowy drzewostanów, szczególnie w górnych częściach zlewni górskich, w strefach wododziałowych i na obszarach zagrożonych erozją.

Prace odnowieniowe, pielęgnacyjne oraz przebudowa drzewostanów

W roku 2007 w Lasach Państwowych na powierzchni 43 651 ha przeprowadzono prace związane z odnowieniem powierzchni, z których usunięto drzewostany dojrzałe. Odnowienia naturalne (3966 ha) stanowiły 9,1% ogółu prac odnowieniowych. Ponadto na powierzchni 1418 ha przeprowadzono dolesianie luk w drzewostanach, a na 6649 ha – zabiegi związane z wprowadzaniem drugiego piętra.

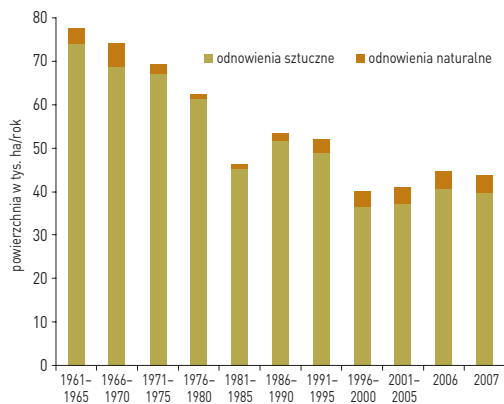

Rozmiar odnowień w Lasach Państwowych, w 2007 r., w poszczególnych RDLP

Powierzchnia odnowień w 2007 r. była o 1,2 tys. ha niższa w porównaniu z rozmiarem odnowień w roku 2006.

Od drugiej połowy lat siedemdziesiątych obserwuje się wzrost udziału odnowień naturalnych w całkowitej powierzchni odnowień – od 2% w latach 1976–1980 do 9% w latach 2001–2007.

W trakcie wzrostu drzewostanu przeprowadza się szereg zabiegów hodowlanych. W uprawach i młodnikach wykonuje się poprawki i uzupełnienia, pielęgnuje glebę, niszczy chwasty oraz dokonuje czyszczeń wczesnych. W na-

Rozmiar odnowień w Lasach Państwowych w latach 1961-2007

stępnym fazach, aż do osiągnięcia przez drzewostan wieku dojrzałości odnowieniowej, przeprowadza się cięcia pielęgnacyjne – czyszczenia późne, trzebieże wczesne i trzebieże późne.

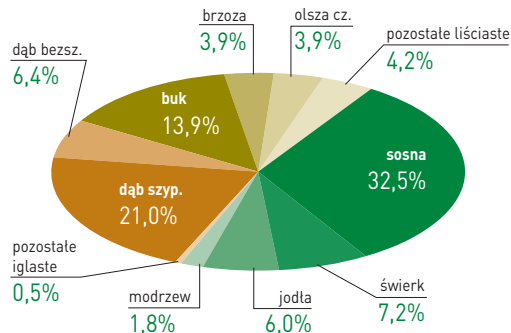
W 2007 r. poprawki i uzupełnienia wykonano na powierzchni 8,2 tys. ha, pielęgnacją zaś gleby i niszczeniem chwastów objęto 147,7 tys. ha. Czyszczenia wczesne, we wczesnej fazie młodników, wykonano na powierzchni 60,2 tys. ha, z kolei czyszczenia późne – na 79,9 tys. ha. Drzewostany średnich klas wieku objęto trzebieżami wczesnymi na obszarze 139,0 tys. ha, natomiast trzebieżami późnymi drzewostany starszych klas wieku na powierzchni 308,8 tys. ha.

Istotnym czynnikiem poprawiającym jakość siedliska są podszyty. W 2007 r. wprowadzono je na powierzchni 2,4 tys. ha, przeważnie w jednogatunkowych drzewostanach sosnowych na siedliskach borowych.

W związku z dostosowaniem składu gatunkowego drzewostanów do siedliska oraz naprawą uszkodzeń spowodowanych przez emisje przemysłowe, na powierzchni 10,5 tys. ha wykonano w 2007 r. przebudowę drzewostanów.

Produkcja szkółkarska

Sadzonki na potrzeby zalesiania gruntów porolnych oraz odnowienia lasu produkowane są w szkółkach leśnych. Według stanu na 31.12.2007 r. było ich 888 (w 2006 r. – 937), a łączna powierzchnia produkcyjna szkółek w uprawie polowej wynosiła 2888 ha (w 2006 r. – 2920 ha). Całkowita produkcja materiału szkółkarskiego (w uprawie polowej) wyniosła w 2007 r. 984 mln sadzonek drzew, z czego prawie 53% stanowiły gatunki liściaste.

Struktura gatunkowa sadzonek drzew w uprawie polowej w Lasach Państwowych, w 2007 r.

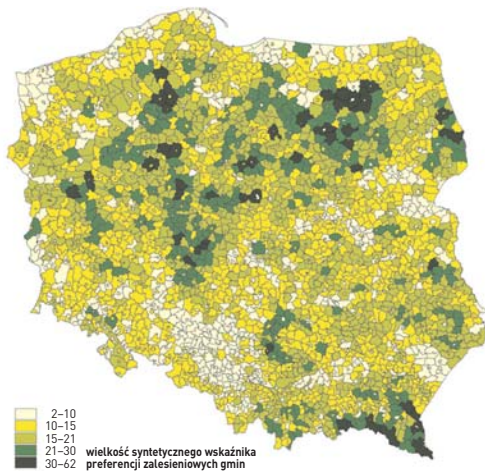
Poza sadzonkami drzew, szkółki leśne w 2007 r. dostarczyły polskim leśnikom prawie 13 mln sadzonek krzewów. W ramach specjalistycznej produkcji szkółkarskiej, obejmującej hodowlę sadzonek w namiotach foliowych, inspektach, szklarniach oraz w pojemnikach, wyprodukowały ok. 81 mln sadzonek drzew (7,5% ogółu).

Kontynuowano też prace wdrożeniowe opracowanego przez Lasy Państwowe na lata 2001-2010 programu hodowli sadzonek mikoryzowanych. W 2007 r. wyprodukowano 10,1 mln takich sadzonek (53,8 mln łącznie od roku 2001), zużywając 52 tys. litrów szczepionki (268 tys. litrów łącznie od roku 2001). Produkcję

sadzonek mikoryzowanych prowadzono w szkółkach kontenerowych oraz inspektach (korytach) w 40 nadleśnictwach.

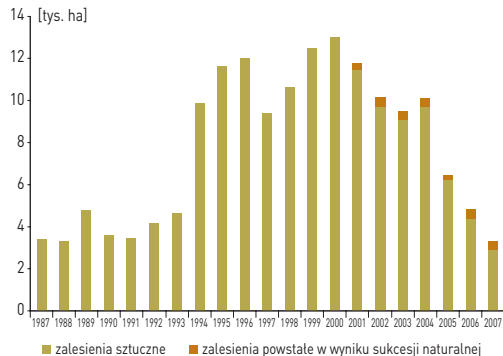
„Krajowy program zwiększania lesistości”

Podstawą prac zalesieniowych w Polsce jest „Krajowy program zwiększania lesistości” (KPZL), przyjęty przez Radę Ministrów 23.06.1995 r., który przewiduje wzrost lesistości do 30% w 2020 r. i 33% w roku 2050. Zebrane doświadczenia związane z praktyczną realizacją programu wykazały konieczność jego częściowej modyfikacji, która została zakończona w 2002 r. W wyniku nowelizacji zwiększono przewidywany uprzednio rozmiar zalesień na lata 2001–2020 o 100 tys. ha (głównie na gruntach prywatnych), do 680 tys. ha, oraz zweryfikowano preferencje zalesieniowe dla wszystkich gmin w kraju. Wykorzystując 12 kryteriów preferencyjnych, wyznaczono gminy o szczególnie wysokich (ponad 20,0 pkt.) i wysokich (15,0–20,0 pkt.) wskaźnikach preferencji zalesieniowych.

Gminy preferowane w „Krajowym programie zwiększania lesistości”

W latach 1987–1993 w Lasach Państwowych zalesiano średnio rocznie 3,9 tys. ha gruntów porolnych i nieużytków. Dzięki środkom z budżetu państwa oraz pożyczce z Europejskiego Banku Inwestycyjnego, po przyjęciu KPZL nastąpiło zwiększanie rozmiaru zalesień. W roku 1994 zalesiono już ok. 9,8 tys. ha, w 2000 r. – 13,0 tys. ha. W ostatnich trzech latach rozmiar zalesień wyraźnie się zmniejszył. W roku 2007 w Lasach Państwowych zalesiono 2,9 tys. ha – najmniejszą powierzchnię w ostatnich 20 latach.

Rozmiar zalesień w Lasach Państwowych w latach 1987–2007

„Program zachowania leśnych zasobów genowych i hodowli selekcyjnej drzew leśnych w Polsce na lata 1991–2010”

Rok 2007 był kolejnym rokiem realizacji w Lasach Państwowych „Programu zachowania leśnych zasobów genowych i hodowli selekcyjnej drzew leśnych w Polsce na lata 1991–2010”. Ma on fundamentalne znaczenie dla gospodarki leśnej opartej na podstawach ekologicznych. Wartościowe zasoby leśne obejmowane są ochroną w postaci komisyjnie uznawanych wyłączonych i gospodarczych drzewostanów nasiennych oraz drzew matecznych, które stanowią tzw. Materiał Podstawowy do produkcji ma-

teriału rozmnożeniowego na potrzeby odnowień i zalesień. Realizacja programu umożliwi zachowanie cennej bazy genetycznej oraz jej racjonalne wykorzystywanie poprzez stosowanie wysokiej jakości nasion pozyskiwanych zgodnie z zasadami selekcyjnej hodowli drzew leśnych i wymogami regionalizacji nasiennej.

Stopień zaawansowania realizacji w Lasach Państwowych „Programu zachowania leśnych zasobów genowych i hodowli selekcyjnej drzew leśnych w Polsce na lata 1991–2010” według stanu na 31.12.2007 r. charakteryzują dane zamieszczone na dole w tabeli.

Stworzona w Lasach Państwowych baza nasienna w pełni zaspokaja potrzeby nadleśnictw i lasów nie stanowiących własności Skarbu Państwa na materiał siewny odpowiedniej jakości i rodzimego pochodzenia. Sieć wyluszczeniowa i przechowalni nasion zalicza się do najnowocześniejszych w Europie, a w jej skład wchodzi: 16 wyluszczeniowni nasion, 25 przechowalni nasion z regulowaną temperaturą, osiem stacji oceny nasion, pięć stacji kontroli jakości nasion.

Szczególną rolę w ochronie zasobów genowych pełni Leśny Bank Genów Kostrzyca, wybudowany i oddany do użytku w 1995 r. na terenie Nadleśnictwa Śnieżka (RDLP Wrocław). Zadaniem banku jest czynna ochrona zasobów

genowych zagrożonych drzew leśnych i krzewów z całej Polski.

Realizacja prac urzędzeniowych

Gospodarka leśna w nadleśnictwach prowadzona jest na podstawie 10-letnich planów urzędzenia lasu, zatwierdzanych przez Ministra Środowiska. Rocznie pracami urzędzenia lasu obejmowanych jest w zasadzie ok. 10% nadleśnictw. W 2007 r. zatwierdzono nowe plany dla 39 nadleśnictw (9% ogółu), w roku 2006 – dla 51. W opracowaniu (na różnym etapie realizacji) znajdują się plany dla 84 nadleśnictw.

Ochrona lasu

Polskie lasy należą do najbardziej zagrożonych w Europie. Wynika to ze stałego, równoczesnego oddziaływania wielu czynników powodujących niekorzystne zjawiska i zmiany w stanie zdrowotnym lasów.

Zasoby genowe	Jednostka miary	Liczba	% realizacji „Programu...”
Drzewa mateczne	szt.	8257	89
Plantacje nasienne	ha	1260	116
Plantacyjne uprawy nasienne	ha	669	95
Uprawy pochodne	ha	59 461	119
Wylączone drzewostany nasienne	ha	16 327	105
Gospodarcze drzewostany nasienne	ha	214 422	98
Drzewostany zachowawcze	ha	3123	wyznaczono dodatkowo
Uprawy zachowawcze	ha	780	jw.

Okresowe nasilenie występowania choćby jednego czynnika (gradacja owadów, susza, pożary, epifityzy) prowadzić może do załamania odporności biologicznej ekosystemów leśnych oraz katastrofalnych zagrożeń (lokalnych lub regionalnych).

Zagrożenie środowiska leśnego czynnikami antropogenicznymi

Zanieczyszczenia powietrza

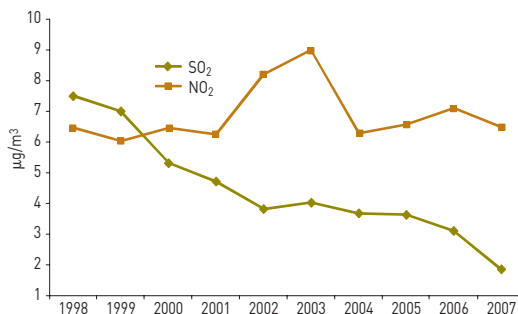
Zanieczyszczenia powietrza zagrażające lasom pochodzą głównie z emisji dwutlenku siarki, tlenków azotu oraz amoniaku. Powstają one przy spalaniu paliw kopalnych w przemyśle i energetyce, w paleniskach domowych oraz w transporcie lądowym, morskim i powietrznym. Głównym źródłem amoniaku jest rolnictwo.

Zakwaszające zanieczyszczenia gazowe inicjują liczne procesy chorobowe lasów, prowadząc w skrajnych przypadkach do ich całkowitego zamierania. Azotowe składniki zanieczyszczeń powodują przenawożenie, co może skutkować zmianami składu roślinności w kierunku gatunków bardziej tolerancyjnych wobec azotu.

Według danych GUS, od końca lat osiemdziesiątych ubiegłego stulecia notuje się stałe zmniejszanie się emisji NO_2 i SO_2 w Polsce.

Rozkład powierzchniowy i zmienność w czasie – zarówno koncentracji gazowych zanieczyszczeń powietrza, jak i depozytu mineralnego docierającego do ekosystemu leśnego wraz z opadami atmosferycznymi – są rejestrowane w Lasach Państwowych, w ramach monitoringu lasu, w 148 punktach pomiarowych należących do międzynarodowej sieci Stałych Powierzchni Obserwacyjnych II rzędu.

Porównując zmiany koncentracji SO_2 w poszczególnych częściach Polski na tle średniej krajowej, można zauważyć, że w okresie 2003–2007 nastąpiło obniżenie poziomu kon-

Średnie dla kraju koncentracje NO_2 i SO_2 w latach 1998–2007

centracji tego gazu we wszystkich częściach Polski. W roku 2007 w całym kraju nastąpił również nieznaczny spadek koncentracji NO_2 .

Ważnym wskaźnikiem stopnia oddziaływań antropogenicznych na lasy jest współczynnik kwasowości (pH) opadów atmosferycznych. W 2007 r. średnie miesięczne wartości pH wahały się od 4,56 (w lutym) do 6,02 (w czerwcu) w Polsce środkowej oraz zawierały się w przedziale 4,72–5,98 dla Polski północnej i 4,54–5,68 dla Polski południowej.

Stan uszkodzenia lasów

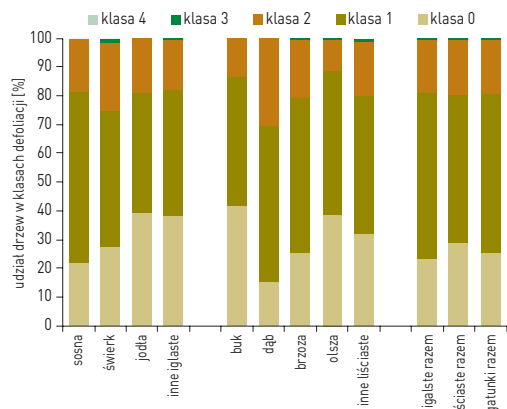
Stan uszkodzenia lasów w Polsce oceniany jest corocznie od 1989 r. w ramach programu monitoringu lasu, jednego z elementów systemu Krajowego Monitoringu Środowiska. Program ten jest współfinansowany przez PGL Lasy Państwowe, Ministerstwo Środowiska, Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej oraz Główny Inspektorat Ochrony Środowiska.

W 2007 r. zakończono, rozpoczętą w roku 2006, integrację Stałych Powierzchni Obserwacyjnych I rzędu monitoringu lasu z powierzchniami obserwacyjnymi wielkoobszarowej inventaryzacji stanu lasu. Ocenę defoliacji prze-

prowadzono na 38 200 drzewach w wieku powyżej 20 lat, znajdujących się na 1910 Stacjach Powierzchniach Obserwacyjnych I rzędu.

Defoliacji nie stwierdzono (klasa defoliacji 0 – drzewa zdrowe) u 25,1% drzew objętych pomiarami, w tym u 23,2% drzew iglastych i 29,0% drzew liściastych. Najwyższy udział drzew bez defoliacji odnotowano wśród iglastych u jodły (39,5%), natomiast wśród liściastych – u buka (41,7%).

Udział drzew uszkodzonych (defoliacja powyżej 25%, klasy defoliacji 2–4) wyniósł 19,5%. Wśród gatunków iglastych jest takich drzew 19,1%, wśród liściastych – 20,1%. Najwyższym udziałem drzew uszkodzonych wśród iglastych charakteryzował się świerk (25,5% drzew o defoliacji powyżej 25%), wśród liściastych – dąb (30,4% drzew zaklasyfikowano jako uszkodzone). Najniższym udziałem drzew uszkodzonych (defoliacja powyżej 25%, klasy defoliacji 2–4) wśród gatunków iglastych charakteryzowała się sosna (18,6% drzew), wśród gatunków liściastych – olsza (11,9% drzew).

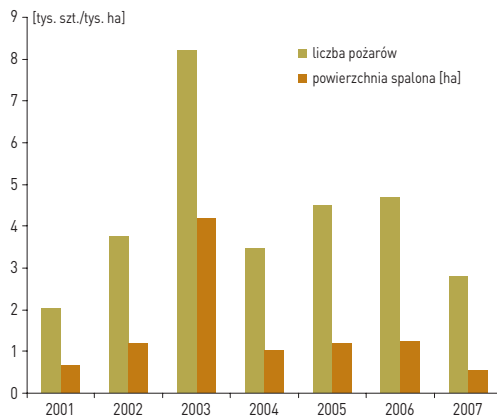

Udział drzew monitorowanych gatunków na Stacjach Powierzchniach Obserwacyjnych I rzędu (Monitoring Lasu) w klasach defoliacji, w 2007 r. – drzewostany w wieku powyżej 20 lat, wszystkie formy własności

Pożary lasów

Polskie lasy zaliczają się do najbardziej palnych w porównaniu z innymi lasami Europy Środkowej. To skutek m.in. dużego udziału siedlisk borowych, które w Lasach Państwowych zajmują prawie 60% powierzchni, oraz dominacji sosny w składzie gatunkowym (ok. 70%). Istotne znaczenie ma również wiek drzewostanów. Najłatwiej palą się lasy do 40 roku życia, które stanowią obecnie blisko 29% powierzchni leśnej Lasów Państwowych.

W roku 2007 zarejestrowano na terenach Lasów Państwowych o 40% mniejszą liczbę pożarów (2818) w porównaniu z rokiem poprzednim. Spaleniu uległa powierzchnia 550 ha, o 700 ha mniejsza w porównaniu z rokiem 2006.

Liczba pożarów i powierzchnia spalonych drzewostanów w PGL LP, w latach 2001–2007

Przeciętna powierzchnia jednego pożaru (0,20 ha) była w 2007 r. wyraźnie mniejsza od powierzchni w roku poprzednim (0,26 ha) i ponaddwukrotnie mniejsza w porównaniu z powierzchnią pożarów w lasach pozostałych form własności (0,45 ha w 2007 r.). Pożary w Lasach Państwowych stanowiły ok. 40% wszystkich pożarów lasów w Polsce w 2007 r. (udział nie zmie-

nił się w stosunku do roku poprzedniego). Powierzchnia spalona w PGL LP wynosiła zaledwie 22% całkowitej powierzchni spalonych lasów.

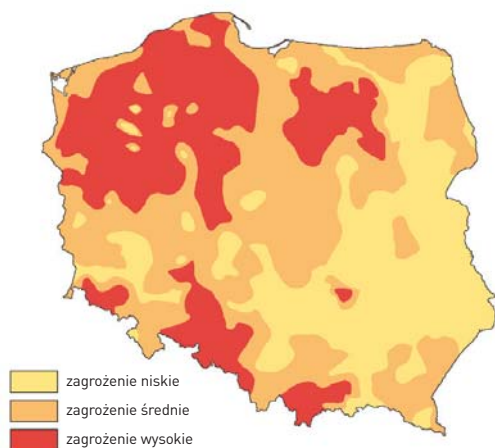
Głównymi przyczynami pożarów były podpalenia (46%) oraz nieostrożność dorosłych (24%).

Zagrożenie lasów czynnikami biotycznymi

Zagrożenia lasów przez owady

Polska należy do krajów, w których niekorzystne zjawiska w lasach, związane z masowymi pojawami szkodników owadzych, występują w dużej różnorodności i dużym nasileniu. Okresy między gradacjami najgroźniejszych, od dawna występujących szkodników owadzych, wyraźnie się skracają. Powstają nowe i poszerzają się stare ogniska gradacyjne szkodliwych owadów. Następuje uaktywnienie nowych i mało poznanych gatunków owadów, nie wyrządzających dotychczas istotnych szkód.

Najbardziej zagrożone drzewostany znajdują się w północnej części Polski – w zachodniej części Pojezierza Mazurskiego, północno-

Strefy zagrożenia lasów Polski przez szkodniki owadzie – łącznie, pierwotne i wtórne

-zachodniej – na Pojezierzu Pomorskim i Pojezierzu Wielkopolskim oraz w trzech rejonach w południowej części kraju – Sudetach, Śląsku Opolskim i Beskidzie Wysokim. Wysokie zagrożenie lasów Polski południowej powodują niemal wyłącznie szkodniki wtórne. Na pozostałych obszarach przeważa zagrożenie ze strony szkodników pierwotnych (głównie brudnicy mniszki).

Aktywność szkodliwych owadów w 2007 r. uległa dwukrotnemu zwiększeniu w porównaniu z rokiem poprzednim. Zabiegi ratownicze, ograniczające liczebność populacji ok. 60 gatunków owadów, wykonano na łącznej powierzchni prawie 118,5 tys. ha, o ok. 65,8 tys. ha większej niż w roku 2006. Zasadniczy wpływ na zwiększenie powierzchni drzewostanów zagrożonych przez owady miał przede wszystkim wzrost liczebności populacji barczatki sosnowki, strzygoni choinówki oraz imagines chrabąszczy.

W 2007 r. na największych powierzchniach ograniczano liczebność owadów liściożernych w RDLP Zielona Góra – 37,6 tys. ha, Szczecin – 16,5 tys. ha, Łódź – 12,6 tys. ha, Piła – 8,9 tys. ha, Wrocław – 8,3 tys. ha, natomiast na najmniejszych w RDLP Krosno – 168 ha i Warszawa – 540 ha.

Zagrożenia lasów

przez grzybowe choroby infekcyjne

W 2007 r. występowanie chorób infekcyjnych zarejestrowano na łącznej powierzchni 505,8 tys. ha drzewostanów, co w porównaniu z 2006 r. oznacza wzrost o 37,8 tys. ha (o 8%). Zwiększenie powierzchni występowania chorób zanotowano w wypadku większości chorób, przy czym w największym stopniu dotyczy to osutek sosny (ponadpięciokrotny wzrost) i skrętaka sosny (wzrost o 67%), w nieco mniejszym zamierania dębów i buków (odpowiednio

12% i 17%), mączniaka dębu (16%) i opieńkowej zgnilizny korzeni (12%). Największa poprawa stanu zdrowotnego nastąpiła w wypadku zamierania pędów sosny (70%), rdzy na igłach i liściach (47%), zamierania olszy (42%) i chorób topól (34%).

W strukturze ogólnego zagrożenia lasów przez choroby infekcyjne niezmiennie od wielu lat główną pozycję zajmują choroby korzeni (62%, łącznie 313,8 tys. ha); obwar sosny oraz choroby kłód i strzał stwierdza się łącznie na obszarze 66,2 tys. ha, a zjawisko zamierania drzew liściastych – na 82,6 tys. ha. Choroby aparatu asymilacyjnego zaobserwowano w 2007 r. na łącznym obszarze 37,9 tys. ha.

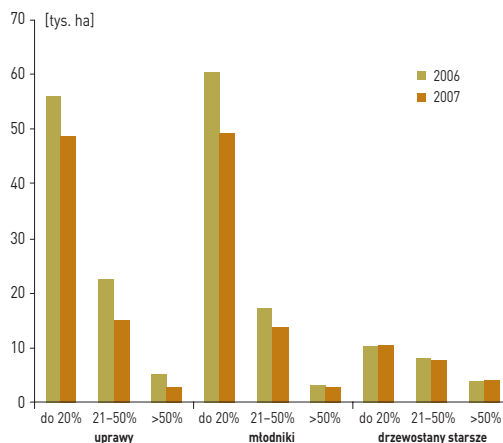
W porównaniu z rokiem 2006, w 2007 r. w różnym stopniu uległ pogorszeniu stan zdrowotny drzewostanów większości gatunków drzew. Powierzchnia szkód zmniejszyła się jedynie w wypadku olszy, w mniejszym nasileniu występowały również choroby topól. Oceniono, że zakłócenia o charakterze wieloczynnikowym wystąpiły w drzewostanach na łącznej powierzchni 82 610 ha, większej od ubiegłorocznej o 7% (77 175 ha w 2006 r.).

Szkody od zwierzyny

Szkody w ekosystemach leśnych powodują również zwierzęta leśne, głównie tówne (jeleńki). W 2007 r. w Lasach Państwowych szkody od zwierzyny wystąpiły na łącznej powierzchni 154 743 ha, w tym na 66 583 ha upraw, 65 811 ha młodników i 22 349 ha drzewostanów starszych klas wieku.

Uszkodzenia upraw do 20% wystąpiły na powierzchni 48 729 ha (73%), w przedziale 21–50% – na 15 112 ha (23%) i powyżej 50% – na 2742 ha (4%). W młodnikach uszkodzenia do 20% odnotowano na powierzchni 49 340 ha (75%), w przedziale 21–50% – na 13 795 ha (21%) i powyżej 50% – na 2676 ha (4%).

W porównaniu z rokiem 2006 nastąpił spadek (o 17%) wszystkich uszkodzeń rozpatrywanych łącznie.

Porównanie rozmiaru i nasilenia uszkodzeń w odnowieniu lasu w latach 2006 i 2007

Zagrożenia ze strony zwierzyny wymuszają konieczność zabezpieczania drzew przed zgrzyzaniem lub spatowaniem. W 2007 r. w Lasach Państwowych różnorodnymi zabiegami zabezpieczającymi uprawy przed zwierzyną (zakładanie osłon, użycie repelentów itp.) objęto 99,4 tys. ha lasu.

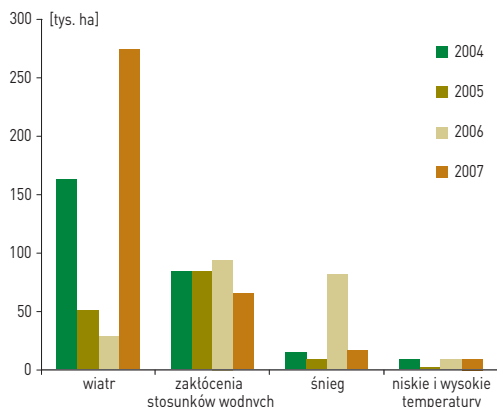
Zagrożenie lasów przez czynniki abiotyczne

W roku 2007 w Lasach Państwowych szkody spowodowane czynnikami abiotycznymi stwierdzono na powierzchni 365 tys. ha drzewostanów w wieku powyżej 20 lat. Ponad 273 tys. ha drzewostanów uległo uszkodzeniu w wyniku działania wiatru. Na prawie 65 tys. ha zarejestrowano szkody związane z wahaniami poziomu wód gruntowych, na 17 tys. ha – z opadami śniegu, na 9 tys. ha – z wystąpieniem ni-

skich i wysokich temperatur, a na 184 ha drzewostany zostały uszkodzone przez grad.

Powierzchnia drzewostanów uszkodzonych przez wiatr zwiększyła się w porównaniu z rokiem 2006 prawie dziesięciokrotnie. Najbardziej ucierpiały lasy RDLP Wrocław i Katowice, gdzie z samych terenów podgórskich i górskich wyrobiono odpowiednio 947 tys. m³ i 219 tys. m³ drewna z wywrotów i złomów. Największy wpływ na wielkość szkód miał huragan Cyryl. Przeszedł on nad Polską 18–19.01.2007 r., a prędkość wiatru w południowo-zachodniej części kraju dochodziła do 150 km/h.

Dane z lat 2004–2007 dowodzą, że lasy narażone są na stałą presję związaną ze skrajnie niekorzystnymi warunkami termicznymi i z wahaniami poziomu wód gruntowych (mimo znaczącego spadku powierzchni drzewostanów uszkodzonych przez ten czynnik w roku 2007) oraz na losowe występowanie pozostałych czynników.

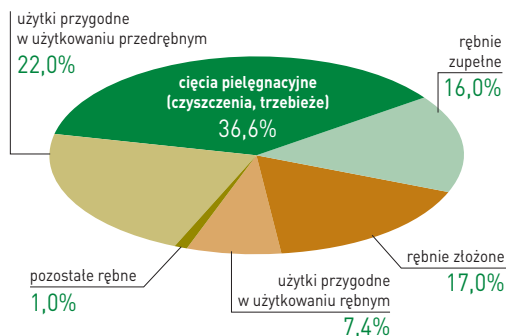
Powierzchnia występowania szkód ze strony czynników abiotycznych w Lasach Państwowych, w latach 2004–2007

Użytkowanie lasu

Struktura pozyskania drewna według kategorii cięć

Wykorzystanie lasów jako odnawialnego źródła surowca drzewnego podyktowane jest nie tylko zapotrzebowaniem na drewno, co zapewnia ekonomiczne warunki prowadzenia gospodarki leśnej, ale również potrzebami hodowlanymi oraz zasadami regulacji struktury zasobów leśnych. Podstawą poziomu użytkowania jest zasada trwałości lasów i zwiększania ich zasobów

Ilość drewna (grubizny) do pozyskania w nadleśnictwie określana jest jako etat cięć, ustalany na 10 lat. Etat cięć rębnych to planowana, maksymalna wielkość pozyskania drewna w drzewostanach dojrzałych do odnowienia. Wielkość tzw. użytków przedrębnych, przewidywanych do pozyskania w drzewostanach młodszych w ramach zabiegów pielęgnacyjnych, ma charakter przybliżony i może ulegać zmianie w zależności od bieżących potrzeb hodowlanych i sanitarnych.

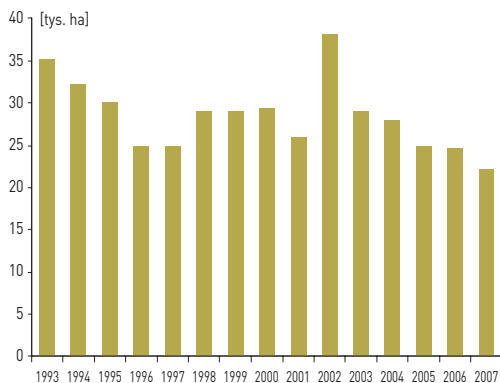

Rozmiar pozyskania grubizny według rodzajów użytkowania w Lasach Państwowych

W 2007 r. suma etatów cięć rębnych i przedrębnych wynosiła 28,8 mln m³ grubizny. Zaległości w wykonaniu cięć (suma etatów liczona w stosunku do upływu czasu) pozwoliły na zwiększenie pozyskania do 32,3 mln m³ (3,6 mln m³ więcej niż w 2006 r.).

Prawie 37% grubizny pozyskano w ramach cięć pielęgnacyjnych, ponad 29% przypadło na użytkowanie przygodne (łącznie w użytkowaniu rębnym i przedrębnym). W porównaniu z rokiem 2006 udział użytków przygodnych wzrósł aż o 13%, o 3% zmniejszył się udział pozyskania w użytkowaniu rębnym.

W 2007 r. w ramach cięć zupełnych pozyskano 5173 tys. m³ grubizny, co stanowi 16% ogółu pozyskania. Powierzchnia zrębów zupełnych wyniosła prawie 22,1 tys. ha i była niższa o ok. 2,4 tys. ha w porównaniu z rokiem poprzednim. Użytkowanie rębniami zupełnymi w 2007 r. odbywało się na najmniejszej powierzchni w minionym 15-leciu.

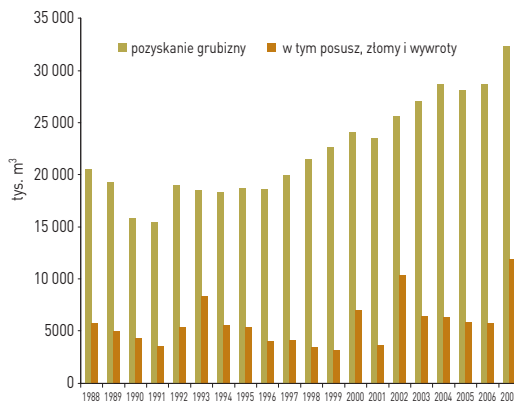

Powierzchnia zrębów zupełnych w Lasach Państwowych, w okresie 1993–2007, w tys. ha

W Lasach Państwowych, w latach 1988–2007, w użytkowaniu rębnym możliwości etatowe wykorzystano w 89,5%. Z kolei wykona-

nie użytkowania przedrębnego, określonego w planach urządzenia lasu jako orientacyjne, wyniosło w ostatnim dwudziestolecu 118,5% i wahało się od 102,7% w 1990 r. do 139,0% w roku 1988. W roku 2007 wykonanie użytkowania przedrębnego wynosiło 130,3% orientacyjnego etatu użytków przedrębnych.

W ramach porządkowania stanu sanitarnego lasu, w 2007 r. pozyskano 11,9 mln m³ drewna, co stanowiło 36,9% całości pozyskania grubizny. Miąższość pozyskana z cięć sanitarnych w 2007 r., największa w ostatnich 20 latach, jest efektem usuwania szkód powstałych m.in. w wyniku przejścia nad Polską w styczniu 2007 r. huraganu Cyryl (największe szkody w Polsce zachodniej i południowej) oraz śniegotłomów, powstałych pod koniec 2006 r. (głównie na terenie RDLP Olsztyn).

Udział pozyskania posuszu, złomów i wyrwyty w użytkowaniu ogółem w Lasach Państwowych, w okresie 1988–2007, w tys. m³ grubizny netto

Struktura sortymentowa pozyskanego i sprzedanego drewna

W roku 2007 w Lasach Państwowych pozyskano 34,1 mln m³ drewna ogółem, z czego po-

zyskanie grubizny wyniosło 32,3 mln m³. Ponad 77% pozyskania grubizny przypada na gatunki iglaste, 23% – na gatunki liściaste. Pozyskanie grubizny w poszczególnych RDLP było dość zróżnicowane, od 0,7 mln m³ w RDLP Warszawa i 0,8 mln m³ w RDLP Kraków do 3,5 mln m³ w RDLP Katowice.

Sprzedaż drewna ogółem w roku 2007 wyniosła 33,5 mln m³ i zwiększyła się w porównaniu z rokiem poprzednim o prawie 8%. Sprzedaż grubizny ogółem wyniosła 31,7 mln m³ (29,0 mln m³ w 2006 r.). W roku 2007 sprzedano ponadto 149 tys. m³ zrębków.

Udział grup sortymentów drewna w sprzedaży w 2007 r.

Pozyskanie użytków ubocznych

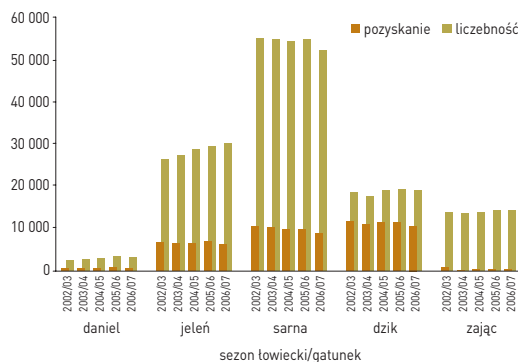
Działalność uboczna w Lasach Państwowych w 2007 r. sprowadzała się do produkcji choinek, karpiny oraz szótkarskiego materiału zadrzewieniowego. Łącznie z plantacji choinkowych pozyskano 59,4 tys. drzewek (60,6 tys. w 2006 r.). Pozyskanie karpiny opatowej w 2007 r. wyniosło 117 m³ (143 m³ w roku poprzednim), karpiny użytkowej – 8 m³. Organizacją zbioru i skupu owoców runa leśnego oraz wikliny zajmowały się firmy prywatne.

Gospodarka łowiecka

Zasadniczym celem gospodarki łowieckiej w Lasach Państwowych jest zachowanie występującej zwierzyny jako integralnej części środowiska leśnego. Cel ten, uwzględniając obecny stan środowiska leśnego, jest realizowany głównie poprzez zgodne z obowiązującymi zasadami racjonalne gospodarowanie populacjami, współpracę z dzierżawcami obwodów łowieckich (kołami łowieckimi) i poprawę naturalnych warunków bytowania zwierzyny.

W zarządzie Lasów Państwowych w roku 2007 pozostawało 251 obwodów łowieckich o łącznej powierzchni 1,87 mln ha (w tym lasy zajmowały 1,17 mln ha – 62,7%). Obwody te stanowiły 168 ośrodków hodowli zwierzyny (OHZ). Gospodarką łowiecką zajmowało się 165 osób, zatrudnionych jako leśniczowie ds. łowieckich i specjaliści.

W porównaniu z poprzednim sezonem łowieckim pozyskano o 10% mniej zwierzyny grubej, liczonej w sztukach, co przetożyło się na

Liczebność i pozyskanie podstawowej zwierzyny łownej w ostatnich pięciu sezonach łowieckich w ośrodkach hodowli zwierzyny Lasów Państwowych

13-procentowy spadek masy tusz zwierzyny. W odniesieniu do wielkości poszczególnych populacji należy odnotować niewielki wzrost liczebności zwierzyny grubej oraz nieznaczny spadek liczebności zwierzyny drobnej.

W gospodarce łowieckiej prowadzonej na terenie Lasów Państwowych obserwuje się stale, pozytywne trendy, przejawiające się wzrostem powierzchni prawidłowo zagospodarowanych poletek z żerem na pniu, zwiększaniem powierzchni utrzymywanych w sprawności łąk śródleśnych, wprowadzaniem do upraw leśnych tzw. gatunków biocenotycznych i dzikich drzew owocowych. Działania te mają również istotne znaczenie dla ograniczania szkód wyrządzanych przez zwierzynę na polach przylegających do lasów. Wyrazem troski o stan zwierzyny w Lasach Państwowych jest intensywne dokarmianie zwierzyny w okresach niedoboru żeru naturalnego oraz nasilenia szkód wyrządzanych przez zwierzynę na polach.

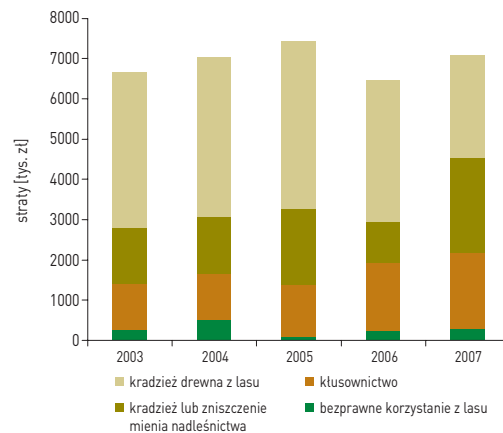
Ochrona lasów przed szkodnictwem leśnym

Rodzaje szkodnictwa leśnego, jego skala i stopień zagrożenia

Roczna wartość szkód wyrządzanych na terenie PGL LP z tytułu szkodnictwa leśnego wahała się na przestrzeni ostatnich pięciu lat w granicach 6,4–7,4 mln zł. Rok 2007 przyniósł stratę sięgającą 7074 tys. zł. Wynik ten oznacza znaczny, bo aż 11-procentowy wzrost wartości szkód w porównaniu z rokiem 2006.

Struktura udziału poszczególnych grup szkodnictwa leśnego w szkodach ogółem (bez windykacji) przedstawiała się następująco: 36,3% stanowią szkody z powodu kradzieży

drewna z lasu państwowego, 32,9% są to kradzieże lub zniszczenie mienia nadleśnictwa, 26,9% przypada na kłusownictwo, 3,9% stanowią szkody z tytułu bezprawnego korzystania z lasu.

Straty z powodu szkodnictwa leśnego w latach 2003–2007 w Lasach Państwowych

Najważniejszą grupę szkodnictwa leśnego w Lasach Państwowych stanowią kradzieże drewna. W roku 2007 ujawniono 7587 przypadków kradzieży drewna użytkowego (13,4 tys. m³) i opałowego (5,8 tys. m³). Wartość strat ogółem wyniosła 2567 tys. zł, windykacja należności ogółem – 77% wartości skradzionego drewna.

Kolejną grupę, dotkliwą w bilansie strat z tytułu szkodnictwa leśnego, stanowią kradzieże lub zniszczenia mienia w zarządzie nadleśnictw. W 2007 r. ujawniono 1739 przypadków przestępstw i wykroczeń, a więc aż o 402 więcej niż rok wcześniej, co przełożyło się również na ponaddwukrotny wzrost wartości szkód – z 1,0 mln zł do 2,3 mln zł. Wykrywalność w tej grupie szkodnictwa była bardzo niska i wyniosła 17,9%, a poziom windykacji i odszkodowań kształtował się na poziomie 11%.

W 2007 r. odnotowano 608 przypadków ewidentnego kłusownictwa. Ujęto sprawców 194 wykroczeń (32%). Straty spowodowane z tego tytułu wyniosły 1902 tys. zł; odzyskano, w drodze windykacji należności i odszkodowań, 184 tys. zł (9,7%). Oznacza to spadek liczby zarejestrowanych przypadków o 2,6%, przy jednoczesnym wzroście strat o 13,4%. Średnia wartość szkody wyniosła 3,1 tys. zł.

Konsekwencją wrastającej penetracji lasów przez ludność są wykroczenia (rzadziej czyny przestępcze) związane z rekreacją na terenach leśnych oraz korzystaniem z płodów runa leśnego i innych surowców pochodzenia naturalnego. W 2007 r. ujawniono 33 813 przypadków łamania przepisów obowiązującego prawa, a więc ponaddziewięciokrotnie więcej niż w poprzednim roku. Windykacja należności od sprawców czynów przestępczych w tej grupie szkodnictwa leśnego wyniosła niespełna 33% poniesionych strat, mimo wykrycia sprawców blisko 97% wykroczeń, tylko część bowiem wykroczeń leśnych objęta była postępowaniem mandatowym przez nakładanie grzywnien przez Służbę Leśną.

Struktury zajmujące się walką ze szkodnictwem leśnym

Zwalczanie szkodnictwa leśnego należy do podstawowych obowiązków terenowych pracowników Służby Leśnej nadleśnictw, których w 2007 r. było 15 301, w tym 1076 strażników leśnych. Strażnicy leśni działali we wszystkich 430 nadleśnictwach w ramach wieloosobowych stanowisk pracy, nazywanych posterunkami Straży Leśnej, kierowanych przez koordynatorów podległych nadleśniczemu. Na ogół w nadleśnictwie zatrudnionych było 2–3 strażników, na statystycznego zaś strażnika przypadało ok. 6,5 tys. ha lasu.

Strażnicy leśni, wspomagani przez terenową Służbę Leśną (w szczególności przez le-

śniczych i podleśniczych) i systematycznie szkoleni, odgrywali dominującą rolę w zwalczaniu szkodnictwa leśnego. Ich aktywność polegała głównie na działalności prewencyjnej w celu ochrony zasobów leśnych i mienia Lasów Państwowych, wykrywaniu sprawców przestępstw i wykroczeń (17 112 mandatów) oraz merytorycznym uczestnictwie w postępowaniu sądowym.

W efektywnym zwalczaniu szkodnictwa leśnego pomocy udzielały m.in.: Policja, Państwowa i Ochotnicza Straż Pożarna, Straż Graniczna, Straż Ochrony Kolei, Inspekcja Transportu Drogowego, Państwowa Straż Łowiecka, Państwowa Straż Rybacka, Straż Ochrony Przyrody, straż w parkach narodowych i krajobrazowych, straż miejska i gminna oraz zorganizowane grupy młodzieży szkolnej.

Ochrona przyrody w Lasach Państwowych

Ochrona różnorodności biologicznej

Ważnym zadaniem PGL LP jest ochrona i zwiększanie różnorodności biologicznej lasów. Podstawą realizacji tego zadania jest „Konwencja o różnorodności biologicznej”, która zobowiązuje do opracowania krajowej strategii, planów i programów dotyczących ochrony różnorodności biologicznej i umiarkowanego (zrównoważonego) użytkowania jej elementów oraz do włączenia ochrony różnorodności biologicznej i zrównoważonego użytkowania jej elementów do resortowych planów, programów i strategii.

W leśnictwie zwiększanie i ochrona różnorodności biologicznej odbywa się na poziomie zachowania zasobów genowych, pełnego spektrum gatunków oraz ekosystemów leśnych.

Cenny i różnorodny leśny materiał genetyczny jest nie tylko chroniony i zachowywany w środowisku leśnym, ale też od 1996 r. – w Leśnym Banku Genów (LGB) w Kostrzycy, w którym znajdują się zasoby genowe gatunków drzew, krzewów i roślin runa z terenu Sudetów, objętego w latach osiemdziesiątych ubiegłego wieku zamieraniem lasów. Wdrażanie „Programu zachowania leśnych zasobów genowych i hodowli selekcyjnej drzew leśnych w Polsce na lata 1991–2010” przyczynia się do ochrony *in situ* i *ex situ* oraz tworzenia bazy nasiennej. W PGL Lasy Państwowe na bazę tę składają się: wyłączone drzewostany nasienne – 16,3 tys. ha, gospodarcze drzewostany nasienne – 214,4 tys. ha oraz drzewostany i uprawy zachowawcze – 3,9 tys. ha. Wyznaczono też 8,3 tys. drzew matecznych oraz założono ok. 1,8 tys. ha plantacji nasiennych i plantacyjnych upraw nasiennych.

Nowe zadania w zakresie ochrony i zwiększenia różnorodności biologicznej wynikają z ustawy o leśnym materiale rozmnożeniowym z 7.06.2001 r. oraz z działań realizowanych w ramach procesu wdrażania prawodawstwa UE, dotyczącego leśnego materiału rozmnożeniowego.

Zgodnie z ustawą o lasach i polityką leśną państwa Lasy Państwowe prowadzą od lat inwentaryzację wszystkich cennych form różnorodności biologicznej, aktualizując je na bieżąco oraz przy okazji sporządzania, w ramach prac urzędzeniowych, programów ochrony przyrody w nadleśnictwie. Ewidencją objęte są wszystkie elementy, które chronione są prawem, tj. rezerwy przyrody, pomniki przyrody, użytki ekologiczne, gatunki zagrożone i rzadkie. Według stanu na 31.12.2007 r. w PGL LP zewidencjonowano:

- 1211 rezerwatów przyrody o powierzchni 118 037 ha (86% wszystkich rezerwatów w Polsce), w tym 671 rezerwatów leśnych;

- 10 757 pomników przyrody, w tym 8477 pojedynczych drzew, 1363 grupy drzew, 218 alei, 460 głązów narzutowych, 239 skałek, grot i jaskiń, w tym 167 pomników powierzchniowych o powierzchni 308 ha;
- 120 parków krajobrazowych;
- 402 obszary chronionego krajobrazu;
- 9038 użytków ekologicznych o powierzchni 28 096 ha;
- 197 stanowisk dokumentacyjnych o powierzchni 1343 ha;
- 121 zespołów krajobrazowo-przyrodniczych o łącznej powierzchni 32 833 ha.

Ponadto utworzono 2774 strefy ochronne dla wybranych gatunków zwierząt, strefy o łącznym areale 159 271 ha, w tym 38 162 ha ochrony ścisłej.

W latach 2006–2007 w Lasach Państwowych przeprowadzono inwentaryzację przyrodniczą gatunków i siedlisk chronionych w ramach sieci Natura 2000 i znajdujących się w załącznikach do dwóch dyrektyw unijnych tworzących tę sieć. Ogółem zinwentaryzowano 48 gatunków zwierząt, 23 gatunki roślin i 76 typów i podtypów siedlisk na powierzchni 7,5 mln ha, zarządzanej przez Lasy Państwowe. Wykazana powierzchnia chronionych siedlisk wyniosła ok. 1,5 mln ha, co stanowi 19,6% powierzchni Lasów Państwowych.

Sieć Natura 2000

Na mocy postanowień Dyrektywy 92/43/EWG (tzw. Siedliskowej lub Habitatowej), a wcześniej Dyrektywy 79/409/EWG (tzw. Ptasiej) państwa członkowskie Unii Europejskiej zobowiązały się do utworzenia sieci obszarów chronionych zwanych siecią Natura 2000. Realizacja tego zadania ma umożliwić przekazanie dziedzictwa przyrodniczego dla przyszłych pokoleń przez zachowanie w stanie naturalnym lub zbliżonym do naturalnego obszarów występowania

wartościowych przyrodniczo siedlisk oraz rzadkich roślin i zwierząt; obszary takie nazwano w programie ostojami. W skład sieci wchodziły specjalne obszary ochrony siedlisk (S00) oraz obszary specjalnej ochrony ptaków (OSO).

Według stanu na 31.12.2007 r. rząd Polski ustanowił 124 obszary specjalnej ochrony ptaków (16,1% powierzchni kraju) oraz przekazał do Komisji Europejskiej, celem akceptacji, propozycję 364 specjalnych obszarów ochrony siedlisk (9,1% powierzchni kraju). Szacuje się, że obecnie zgłoszone obszary S00 i OSO mogą objąć do 16–17% terytorium Polski. W wypadku Lasów Państwowych proponowana do końca 2007 r. sieć obejmuje ok. 1,5 mln ha obszarów ptasich (20,5% powierzchni LP), w odniesieniu zaś do projektowanych obszarów siedliskowych – ok. 1 mln ha (13,2%).

Restytucja jodły i cisa

Preferowanie świerka i zamieranie jodły w Sudetach doprowadziło do jej wyrugowania ze składu gatunkowego drzewostanów. Ten stan zainspirował RDLP we Wrocławiu do objęcia tego gatunku specjalną ochroną. W 1996 r. powstał program restytucji jodły, obejmujący swym zasięgiem 15 nadleśnictw sudeckich.

W 1996 r. wspólnie z Instytutem Dendrologii PAN w Kórniku i Wydziałem Leśnym AR w Poznaniu rozpoczęto rozpoznanie stanu ilościowo-jakościowego ocalonych egzemplarzy jodły w Sudetach. Zinventaryzowano 2575 stanowisk jodły, z których 2008 to stanowiska drzew w wieku powyżej 50 lat, na których rośnie 32,5 tys. jodeł. Na pozostałych 567 stanowiskach rosła drzewostany młodsze w fazie upraw. W wyniku inwentaryzacji wybrano 1587 drzew zachowawczych jodły (o średnicy powyżej 30 cm). Drzewa te objęto ochroną. Służą one do rozmnażania wegetatywnego i generatywnego. Potomstwo wegetatywne drzew zachowaw-

czych zgromadzono w dziewięciu nasiennych plantacjach zachowawczych o łącznej powierzchni 63,37 ha. Ponadto w ramach „Programu restytucji jodły” założono uprawy pochodne jodły na powierzchni 25,96 ha, gospodarce uprawy jodłowe na 1022 ha, a na powierzchni ponad 40 ha zainicjowano naturalne odnowienie jodły.

W wyniku realizacji programu udział jodły w Sudetach zwiększył się do 1,2%. Rocznie odnawia się jodłę średnio na ok. 200 ha. Oznacza to, iż proces odtwarzania jodły będzie trwał przez wiele dziesiątek lat.

„Programu ochrony i restytucji cisa pospolitego” (*Taxus baccata* L.) realizowany jest w Lasach Państwowych od roku 2006. Ma on charakter długofalowy i związany jest z reintrodukcją, restytucją i ochroną tego cennego gatunku drzewa, ściśle związanego z ekosystemami leśnymi. Celem programu jest ochrona i poprawa warunków wzrostu cisa pospolitego na terenach jego występowania poprzez odpowiednie zabiegi hodowlane oraz sztuczne wprowadzanie na stanowiska optymalne z punktu widzenia wymagań tego gatunku, w granicach ustalonego zasięgu.

Szczególną rolę w realizacji programu odgrywa Leśny Bank Genów w Kostrzycy, który w ramach swych zadań organizuje zbiór materiału rozmnożeniowego cisa oraz prowadzi produkcję sadzonek.

Edukacja przyrodniczo-leśna

Działalność edukacyjna w Lasach Państwowych

Edukacja leśna, zgodnie z założeniami Polityki Leśnej Państwa, jest jednym z podstawowych zadań realizowanych przez Lasy Państwowe. Głównym jej celem jest promowanie

proekologicznej, wielofunkcyjnej i trwale zrównoważonej gospodarki leśnej, kształtowanie świadomości ekologicznej społeczeństwa, właściwego stosunku do lasu i gospodarki leśnej oraz racjonalnego i odpowiedzialnego korzystania ze wszystkich funkcji lasu. W ramach tych działań podejmowana jest współpraca z pozarządowymi organizacjami ekologicznymi, turystycznymi itp.

Edukacja leśna społeczeństwa realizowana jest przede wszystkim na ścieżkach edukacyjnych oraz w ośrodkach edukacji leśnej i ekologicznej, w izbach przyrodniczoleśnych, rozlokowanych zarówno w leśnych kompleksach promocyjnych, jak i w pozostałych nadleśnictwach. Proces edukacji odbywa się zazwyczaj przy współpracy z nauczycielami przedmiotów przyrodniczych, przy czym zagadnienia z zakresu gospodarki leśnej wyjaśniają specjalnie do tego delegowani leśnicy.

Działalność edukacyjna w Lasach Państwowych w 2007 r. finansowana była głównie ze środków własnych nadleśnictw oraz z funduszu leśnego (12 mln) i środków budżetowych (1,6 mln). Pozyskano także 1,3 mln z WFOŚiGW, 100 tys. z NFOŚiGW oraz 400 tys. zł z innych źródeł. Nakłady te umożliwiły tworzenie nowych obiektów edukacyjnych, prowadzenie szkoleń, zakup materiałów i środków dydaktycznych oraz wydawanie materiałów informacyjno-edukacyjnych.

Odwiedzający lasy administrowane przez PGL Lasy Państwowe mają do dyspozycji m.in.: 40 ośrodków edukacji, 235 izb leśnych, 458 miejsc, w których realizowane są tzw. zielone lekcje, 833 ścieżki dydaktyczne, 84 parki i ogrody dendrologiczne oraz 1498 punktów edukacyjnych i 1635 innych obiektów wykorzystywanych w edukacji leśnej. W roku 2007 przybyło w sumie ponad 1000 nowych obiektów edukacyjnych, co świadczy o dużym otwarciu na pro-

blem edukacji młodszej części społeczeństwa i jednocześnie o coraz większym zainteresowaniu szkół tą formą nauczania.

Dzięki podejmowanym działaniom informacja o aktywności edukacyjnej Lasów Państwowych dociera do coraz szerszej grupy odbiorców, przez co stale zwiększa się liczba odwiedzających leśne obiekty edukacyjne. W roku 2007 zorganizowano m.in.:

- ponad 13,8 tys. lekcji terenowych, w których wzięło udział prawie 514 tys. uczniów, przede wszystkim ze szkół podstawowych i gimnazjalnych;
- ok. 4,9 tys. spotkań w szkołach z udziałem 217 tys. uczestników;
- 5,8 tys. lekcji w izbach edukacji leśnej dla blisko 200 tys. uczniów;
- 1,9 tys. prelekcji poza szkołami dla prawie 68 tys. uczestników;
- 1,3 tys. konkursów z udziałem ok. 142 tys. uczestników;
- 473 wystaw i plenerów przyrodniczych, które odwiedziło blisko 209 tys. osób;
- festyny, targi, warsztaty dla ok. 900 tys. osób.

Szczególną rolę w edukacji leśnej społeczeństwa odgrywa Ośrodek Kultury Leśnej w Gołuchowie. Jest to zakład Lasów Państwowych o zasięgu krajowym, który organizuje stałe i okresowe wystawy przyrodnicze, plenery malarskie, imprezy edukacyjne dla dzieci i młodzieży. Prezentowana oferta skierowana jest do wszystkich grup wiekowych. W ośrodku działa Muzeum Leśnictwa, ukazujące tradycje polskiego leśnictwa, a także znaczenie drewna w życiu człowieka. Atrakcją ośrodka jest Pokazowa Zagroda Zwierząt, w której można oglądać żubry oraz gatunki jeleniowate. Do innych

atrakcji należy park dendrologiczny oraz szkółka drzew i krzewów ozdobnych, które wraz z zagrodą są zwiedzane co roku przez dziesiątki tysięcy osób.

Medialne formy edukacji przyrodniczoleśnej społeczeństwa

Kształtowanie świadomości ekologicznej społeczeństwa i właściwego stosunku do lasu i gospodarki leśnej prowadzone jest również poprzez Internet. Rosnąca popularność i powszechność tego środka komunikacji sprawia, że staje się on powoli głównym źródłem informacji i wiedzy z różnych dziedzin życia i nauki. Już od kilku lat z informacją o działalności gospodarczej, ochronnej, ekologicznej, a także i rekreacyjnej prowadzonej przez Lasy Państwowe można zapoznać się na stronach internetowych poszczególnych regionalnych dyrekcji LP, wchodzących w ich skład nadleśnictw oraz na stronie Centrum Informacyjnego Lasów Państwowych (CILP).

Oficjalna strona Lasów Państwowych dostępna jest w sieci internetowej od 1998 r. (www.lasypanstwowe.gov.pl, a obecnie www.lp.gov.pl). Na obsługiwanej przez CILP witrynie prezentowane są informacje z zakresu edukacji i gospodarki leśnej, informacje prasowe dotyczące lasów, najważniejsze dokumenty stanowiące podstawę gospodarki leśnej (ustawa, instrukcje, raporty), a także oferty turystyczne Lasów Państwowych.

Inną formą edukacji leśnej społeczeństwa oraz promocji gospodarki leśnej jest działalność wydawnicza, prowadzona głównie przez Centrum Informacyjne Lasów Państwowych, które jest wydawcą trzech tytułów prasowych – „Ech Leśnych”, „Głosu Lasu” i „Biuletynu Informacyjnego LP” – oraz wielu publikacji naukowych, popularnonaukowych i promocyjnych.

Leśne kompleksy promocyjne

Z zasadami proekologicznej gospodarki leśnej, prowadzonej przez leśników, społeczeństwo jest zaznajamiane przede wszystkim w leśnych kompleksach promocyjnych (LKP). Ich powołanie na terenach Lasów Państwowych było elementem Polskiej Polityki Ochrony Zasobów Leśnych. Dzięki LKP możliwy stał się szerszy kontakt pomiędzy społeczeństwem a leśnikami, działalność edukacyjna bowiem, prowadzona na terenie LKP, ma na celu promowanie wśród społeczeństwa, a szczególnie dzieci i młodzieży, proekologicznej i wielofunkcyjnej gospodarki leśnej. Osiągnięcie tych celów stało się możliwe dzięki utworzeniu w LKP rozwiniętej infrastruktury dydaktyczno-turystycznej, udostępnianej społeczeństwu najczęściej bezpłatnie. Są to: ośrodki edukacji ekologicznej [18], izby przyrodniczoleśne [44], wiaty edukacyjne – tzw. zielone klasy [62], ścieżki dydaktycz-

Leśne kompleksy promocyjne w Polsce, w 2007 r.

ne [141], punkty edukacyjne [195], parki i ogrody dendrologiczne [18], „zielona szkoła” oraz – dodatkowo – także baza noclegowa.

W 2007 r. w zajęciach zorganizowanych przez pracowników nadleśnictw wchodzących w skład leśnych kompleksów promocyjnych uczestniczyło blisko 550 tys. osób, głównie dzieci i młodzież.

Leśne kompleksy promocyjne można uznać również za szczególne obszary o znaczeniu naukowym i badawczym, na których dzięki pełnemu rozpoznaniu środowiska leśnego prowadzone są interdyscyplinarne badania. Wyniki badań pozwalają na doskonalenie metod gospodarowania lasem i określenie dopuszczalnych granic ingerencji gospodarczych w ekosystemy leśne.

Leśne kompleksy promocyjne są ponadto alternatywą dla nadmiernie przeciążonych ruchem turystycznym parków narodowych, w których turystyka odbywa się według rygorystycznych, ściśle określonych zasad. Dzięki promocji lasów i ich otwarciu na społeczne potrzeby, Lasy Państwowe dają możliwość nie tylko zapoznania się z zasadami prowadzenia ekologicznej gospodarki leśnej, ale również żywego kontaktu z przyrodą bez większych ograniczeń wstępu i poruszania się po lesie, co jest niezmiernie istotne przy edukacji dzieci i młodzieży.

Prowadzona przez Lasy Państwowe polityka promocji ekologicznej gospodarki leśnej pozwoliła na utworzenie we wszystkich 17 regionalnych dyrekcjach Lasów Państwowych 19 LKP, których łączna powierzchnia wynosi obecnie 993,2 tys. ha, w tym w PGL Lasy Państwowe – 973 tys. ha, co odpowiada blisko 14% powierzchni znajdującej się w zarządzie PGL LP. W roku 2007 r. o 2729 ha zwiększyła się powierzchnia LKP Puszcza Świętokrzyska.

Działalność Lasów Państwowych w dziedzinie turystyki

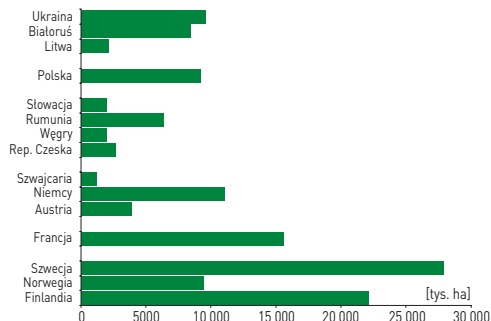
Lasy Państwowe dysponują bogatą bazą rekreacyjną i noclegową, udostępnianą już od wielu lat szerokiej rzeszy turystów. Dla odwiedzających tereny leśne przygotowano m.in.: 22 728 km szlaków pieszych, 20 591 km szlaków rowerowych, 2798 km szlaków konnych, 307 leśnych pól biwakowych, 620 miejsc biwakowania, 1107 parkingów śródleśnych, 2760 miejsc postoju pojazdów, 216 obozowisk, 186 wiat w szkótkach, 92 obiekty sportowe oraz 645 innych obiektów.

Oferta noclegowa, skierowana zarówno do turystów indywidualnych, jak i do grup zorganizowanych, obejmuje ośrodki szkoleniowo-wypoczynkowe, kwatery myśliwskie i pokoje gościnne. Szczegółowa informacja o dostępności tych obiektów zamieszczona jest na stronach internetowych poszczególnych jednostek Lasów Państwowych oraz w „Leśnym przewodniku turystycznym”. Ponadto na stronie internetowej Dyrekcji Generalnej Lasów Państwowych (<http://www.lp.gov.pl/edukacja/osrodki-szkoleniowo-wypoczynkowe-lp>) można znaleźć informację o wybranych ośrodkach szkoleniowo-wypoczynkowych, zlokalizowanych w różnych częściach kraju.

Leśnictwo polskie na tle leśnictwa europejskiego

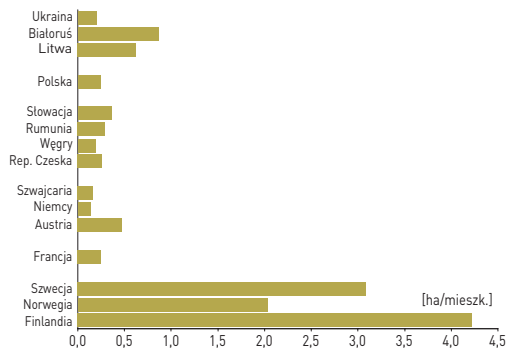
Powierzchnia lasów w Polsce (wszystkich form własności) wynosi 9048 tys. ha, co odpowiada lesistości 28,9% (stan w dniu 31.12.2007 r.). Po uwzględnieniu gruntów związanych z gospodarką leśną będzie to 9254 tys. ha. Raportowana

w opracowaniu *State of Europe's Forests 2007 – SoEF 2007* (raport o stanie lasów Europy) powierzchnia lasów Polski wynosiła na koniec 2005 r. 9200 tys. ha. Sytuowało to nas w grupie krajów (po Francji, Niemczech i Ukrainie) o największej powierzchni lasów w regionie.

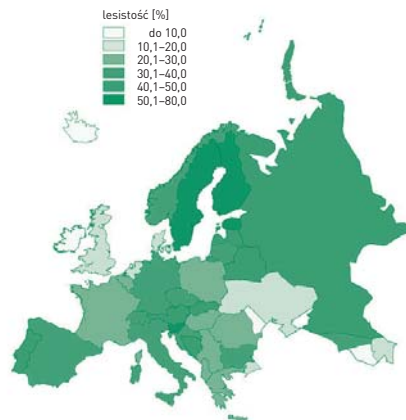
Całkowita powierzchnia leśna

Powierzchnia lasów w przeliczeniu na jednego mieszkańca wynosi w Polsce 0,24 ha i jest niższa od średniej europejskiej (0,33 ha bez Rosji). Podobnym wskaźnikiem jak dla Polski charakteryzuje się Francja (0,25 ha) i Republika Czeska (0,26 ha). Zdecydowanie mniejsza powierzchnia lasów (0,13 ha) przypada na jednego mieszkańca w Niemczech.

Powierzchnia leśna przypadająca na jednego mieszkańca

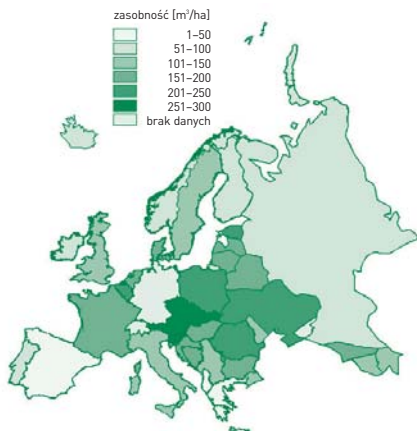
Lesistość analizowanych państw europejskich (w odniesieniu do powierzchni lądowej bez wód śródlądowych, według standardu międzynarodowego) jest znacznie mniej zróżnicowana niż bezwzględna wielkość powierzchni leśnej. Wyraźnie wyższą lesistością charakteryzują się przede wszystkim kraje o dużym udziale terenów nieprzypadających do innych rodzajów użytkowania niż leśnictwo, m.in. obszarów bagiennych i górskich (kraje skandynawskie, Austria, Słowacja). W tym ujęciu lesistość Polski – 30,0% według stanu na 31.12.2005 r. i 30,2% według stanu na 31.12.2007 r. – jest zbliżona do średniej środkowoeuropejskiej (33,8% bez Federacji Rosyjskiej).

Lesistość poszczególnych krajów Europy

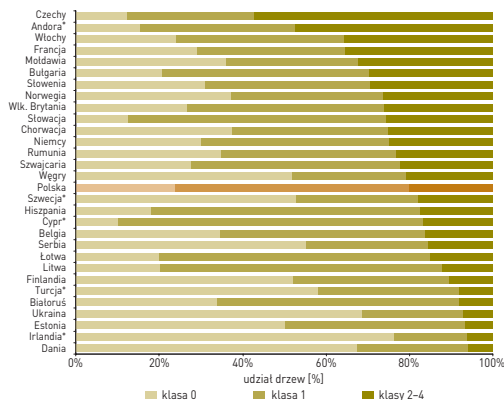
Konsekwencją prowadzenia gospodarki leśnej w Polsce zgodnie z zasadą trwałości lasów i zwiększania ich zasobów jest jedna z większych zasobności polskich lasów w Europie.

Z porównania poziomu uszkodzenia drzewostanów w Polsce z innymi krajami Europy, dokonanego na podstawie raportu *Forest Condition in Europe – 2007 Technical Report of ICP Forests* (UNECE, Hamburg 2007), wynika, że Polska należy do krajów o średnim udziale

Zasobność w krajach Europy

drzewostanów uszkodzonych (stopnie defoliacji 2–4). Spośród krajów Regionu Subatlantyckiego, reprezentujących podobne jak w Polsce warunki klimatyczne, wyjątkowo wysoki poziom uszkodzenia drzewostanów utrzymuje się w Czechach. Wyraźnie niższy udział drzewostanów uszkodzonych niż w Polsce stwierdzono natomiast m.in. na Ukrainie i Białorusi.

Defoliacja drzewostanów w krajach Europy w 2007 r.; kraje uszeregowano według wzrastającego udziału drzew w klasach defoliacji 2–4 (ocenie poddano tylko gatunki iglaste)*

Wybrane wskaźniki i parametry

- W 2007 r. Lasy Państwowe gospodarowały majątkiem trwałym netto o wartości 3341 mln zł [w porównaniu z rokiem 2006 jego wartość zwiększyła się o 257 mln zł].
- W 2007 r. zasoby drzewne w Lasach Państwowych wynosiły 1646 mln m³ (o 17 mln m³ więcej niż w roku 2006). Przeciętna zasobność drzewostanów kształtowała się na poziomie 233 m³/ha (wzrost o 2 m³/ha). Powierzchnia gruntów w zarządzie PGL LP wynosiła 7 595 304 ha (wzrost o 3152 ha).
- Zalesiono 3,3 tys. ha gruntów rolnych i nieużytków znajdujących się w zarządzie Lasów Państwowych, czyli o 1,5 tys. ha mniej niż w roku 2006.
- Zatrudnienie w Lasach Państwowych zwiększyło się o 160 osób, przy czym na stanowiskach robotniczych nastąpił spadek zatrudnienia o 266 osób. Zatrudnienie w Służbie Leśnej i administracji poza Służbą Leśną wzrosło o 426 osób.
- Nastąpił wzrost przychodów Lasów Państwowych z 4887 mln zł w 2006 r. do 5752 mln zł w roku 2007 (o ok. 18%), co wynikało z dużego popytu na surowiec drzewny.
- Uzyskany wynik finansowy netto w 2007 r. – zysk wyniósł 464 972,9 tys. zł (wyższy w porównaniu z rokiem 2006 o 279 547,0 tys. zł).
- W roku 2007 pozyskano 32 315 tys. m³ drewna grubizny ogółem, o 3615 tys. m³ więcej niż w 2006 r.
- Przychody nadleśnictw z tytułu sprzedaży drewna stanowiły 85,7% ich przychodów ogółem.

Dyrekcja Generalna Lasów Państwowych

ul. Wawelska 52/54, **00-922 Warszawa**, tel.: (0-22) 579-27-13, tel./fax: (0-22) 825-85-56
e-mail: sekretariat@lasy.gov.pl; www.lasy.gov.pl

Regionalne Dyrekcje Lasów Państwowych

15-424 Białystok

ul. Lipowa 51
tel.: (0-85) 748-18-00, fax: 652-23-73
e-mail: rdlp@bialystok.lasy.gov.pl

80-804 Gdańsk

ul. Ks. Rogaczewskiego 9/19
tel.: (0-58) 321-22-00, fax: 302-11-25
e-mail: rdlp@gdansk.lasy.gov.pl

40-543 Katowice

ul. Św. Huberta 43/45
tel.: (0-32) 251-72-51 do 54, fax: 251-57-39
e-mail: sekretariat@katowice.lasy.gov.pl

31-159 Kraków

al. J. Stowackiego 17a
tel.: (0-12) 633-54-33, fax: 633-13-51
e-mail: sekretariat@krakow.lasy.gov.pl

38-400 Krosno

ul. Bieszczadzka 2
tel.: (0-13) 436-44-51, fax: 436-43-01
e-mail: rdlp@krosno.lasy.gov.pl

20-950 Lublin

ul. Czechowska 4
tel.: (0-81) 532-70-31, fax: 532-49-47
e-mail: biuro@lublin.lasy.gov.pl

91-402 Łódź

ul. J. Matejki 16
tel.: (0-42) 631-79-00, fax: 631-79-82
e-mail: rdlp@lodz.lasy.gov.pl

10-959 Olsztyn

ul. T. Kościuszki 46/48
tel.: (0-89) 521-01-16, fax: 527-55-88
e-mail: sekretariat.dyrektora@olsztyn.lasy.gov.pl

64-920 Piła

ul. Kalina 10
tel.: (0-67) 212-48-44, fax: 212-64-78
a-mail: rdlp@pila.lasy.gov.pl

60-959 Poznań

ul. Gajowa 10
tel.: (0-61) 866-82-41, fax: 847-28-69
e-mail: publicrelations@poznan.lasy.gov.pl

26-600 Radom

ul. 25 Czerwca 68
tel.: (0-48) 385-60-00, fax: 385-60-01
e-mail: rdlp@radom.lasy.gov.pl

70-965 Szczecin

ul. J. Stowackiego 2
tel.: (0-91) 432-87-00, fax: 422-53-13
e-mail: rdlp@szczecin.lasy.gov.pl

78-400 Szczecinek

ul. A. Mickiewicza 2
tel.: (0-94) 372-63-00, fax: 372-63-01
a-mail: biuro@szczecinek.lasy.gov.pl

87-100 Toruń

ul. A. Mickiewicza 9
tel.: (0-56) 658-43-00, fax: 658-43-66
e-mail: sekretariat@torun.lasy.gov.pl

03-841 Warszawa

ul. Grochowska 278
tel.: (0-22) 517-33-00, fax: 517-33-61
e-mail: rdlp@warszawa.lasy.gov.pl

50-357 Wrocław

ul. Grunwaldzka 90
tel.: (0-71) 377-17-00, fax: 328-24-01
e-mail: biuro.rdlp@wroclaw.lasy.gov.pl

65-950 Zielona Góra

ul. Kazimierza Wielkiego 24a
tel.: (0-68) 325-44-51, fax: 325-36-30
e-mail: rdlp@zielonagora.lasy.gov.pl